A Nyugat-Európában működő amerikai képviseletek vezetői párizsi konferenciájának jegyzőkönyve*

1949. október 21–22.

Szigorúan titkos!

Résztvevők :

Charles E. Bohlen,
miniszter, párizsi nagykövet

James C. Dunn
olaszországi nagykövet

C.H. Bonesteel ezredes,
az USA európai ECA-képviselőjének helyettese

W.A. Harriman, az USA európai ECA-képviselője

David K.E. Bruce,
franciaországi nagykövet

Robert P. Joyce,
a külügyminisztérium tervezési osztályának munkatársa

Lewis W. Douglas,
nagy-britanniai nagykövet

Alan G. Kirk admirális,
szovjetunióbeli nagykövet

Douglas MacArthur,
a külügyminisztérium európai regionális ügyek hivatalának második igazgató-helyettese

George W. Perkins,
az európai ügyekért felelős külügyminiszter-helyettes

John J. McCloy
németországi főbiztos

Woodruff Wallner,
első titkár, párizsi nagykövetség,
a találkozó jegyzőkönyvét vezető titkár

(...)

HARRIMAN: Az elmúlt év egyik legfontosabb lélektani fejleménye Nyugat-Európában az volt, hogy enyhült a szovjet agressziótól való félelem, amelyet a Marshall-terv előrehaladása, a kommunista pártok befolyásának hanyatlása és a nyugati szövetség biztonsági rendszerének kialakulása idézett elő. Ez utóbbit az Észak-atlanti Szerződésről folytatott tárgyalások és az tette lehetővé, hogy a Kongresszus jóváhagyta az Európai Újjáépítési Programot. A nyugat-európai térségen kívül a legfontosabb fejlemény kétségkívül a Tito által elkövetett szentségtörés volt, és nyilvánvaló, hogy az

* *Foreign Relations of the United States.* 1949. Vol. IV., 472–493.

atlanti hatalmaknak minden tőlük telhetőt meg kell tenniük Tito rendszerének fenntartásáért annak érdekében, hogy ez a szovjet biztonsági és ideológiai struktúrában keletkezett fekély tovább gennyesedhessen és terjedhessen. Ami az általános gazdasági és lélektani helyzet alakulását illeti Nyugat-Európában széles körben aggodalmat kelt a munkaerő nem kielégítő állapota, ez a sztrájkok és egyéb tiltakozó akciók formájában nyilvánul meg. Görögország esetében szükségesnek látszik, hogy még erőteljesebben ösztönözzük az ott eddig kibontakozott kedvező irányzatokat, fokozzuk az amerikai tevékenységet minden területen, így katonai, gazdasági és politikai téren, illetve hogy politikánk lendületesebbé és eltökéltebbé váljék.

(...)

BOHLEN rámutatott, hogy a Titónak nyújtott széles körű, gazdasági és egyéb formákat öltő támogatás soha nem terjedhet ki az ideológia területére. Roppant fontos, hogy ezt az ideológiai határvonalat ne lépjük át, mert máskülönben végül erkölcsi megerősítésben részesítünk egy lényegében kommunista totalitárius diktatúrát. Ettől az egyetlen megszorítástól eltekintve a végsőkig el kell mennünk. A Tito-féle eretnekség volt a közelmúlt legfontosabb fejleménye, amely alapjaiban érinti a Kreml uralmát, s döntő tényezőnek bizonyulhat a hidegháborúban.

HARRIMAN egyetértett. Tito győzelme vagy veresége a mi győzelmünk vagy vereségünk lehet a hidegháborúban. Ha Tito az első számú kérdés Sztálin számára, akkor első számú kérdés kell, hogy legyen a mi számunkra is. A találkozót követően erről a mélységes meggyőződésünkről haladéktalanul tájékoztatnunk kell a külügyminisztériumot.

PERKINS megállapította, hogy másodlagos jellegű nézetkülönbségektől eltekintve, Washington minden különösebb nehézség nélkül biztosítani tudta Titónak az e célra rendelkezésre álló gazdasági segítséget. Tito 1950-ben való megsegítésének módját alaposan tanulmányozzák az illetékesek, de döntés még nem született. Más a helyzet a katonai segítségnyújtás terén. Az érintettek általában egyetértenek abban, hogy egy Kelet felől fenyegető katonai veszély esetén Tito nagyon sokáig tartani tudná magát a hegyekben, ha az Egyesült Államok ellátja kiskaliberű fegyverekkel. A vezérkar tanulmányokat készít arról, illetve tüzetesen vizsgálja, hogy az Egyesült Államok milyen mértékben és milyen körülmények között nyújthatna katonai segítséget Jugoszláviának.

(...)

BRUCE röviden áttekintette a francia kommunista párt erejének és befolyásának hanyatlását 1947 májusa óta, amikor a párt kikerült a kormányból. Az 1947-es és 1948-as nagy, felkeléssel felérő sztrájkok kudarca súlyos csapásként érte a pártot, s ez jelentős győzelem volt a franciaországi hidegháborúban. A kommunista párt tagsága 700 ezer főről mintegy 600 ezerre esett vissza, a CGT-é pedig folyamatosan hanyatlik. Bár a kommunista párt az 1946-os választások jóvoltából még mindig legalább 180 mandátummal rendelkezik a Nemzetgyűlésben, ez a látszólagos politikai erő csupán a Nemzetgyűlésre korlátozódik, s már nem érvényesíthető a közigazgatási hivatalokban és képviseletekben, ahonnan a kommunista párt tagjai egyre nagyobb számban kénytelenek távozni. Franciaországban a kommunista erő fő forrása, a sikertelen sztrájkok okozta veszteségek ellenére, továbbra is a CGT,

amely irányvonalát kiszélesítve immár az összes dolgozó életszínvonalának emelésére törekszik, s e célból egységes cselekvésre hívja fel az összes szakszervezeti szövetséget. Az új irányvonal népszerűsége a munkásosztály köreiben nyilvánvaló, s így a kommunista párt gépezete immár a továbbfejlesztésére irányítja energiáit. Függetlenül attól, hogy üdvözöljük a francia dolgozók életszínvonalának emelkedését, óvatosnak kell lennünk a kommunista irányítású kampány kibontakozását illetően, mert a bér-ár viszonynak azt a lényegi részét érinti, amely körül az inflációs erők összpontosulnak Franciaországban. Ha ebben a viszonyban valamilyen hirtelen és nem ellensúlyozott zavar támad, Franciaországban egyik napról a másikra semmissé válhat az infláció megfékezésében és a stabilizálásban elért jelentős előrelépés a Marshall-terv kezdete óta, amely különösen 1949-ban volt nagyon jelentős, és kétségtelenül ez a kommunisták egyik fő célkitűzése.

(...)

HARRIMAN elmondta, hogy bár nem szüntethetjük meg a kereskedelmet a nyugati és a szovjet világ között, mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt felül kell vizsgálnunk egész kereskedelempolitikánkat. Újszerűen kellene megközelítenünk az európai partnereinkkel folytatott együttműködés egész kérdését. Úgy tűnik, az Atlanti Szerződés keretében vállalt kölcsönös biztonsági kötelezettségek nyújtják a legjobb alapot az erőfeszítések összehangolására. Ez ügyben már sok minden történt az ECA csatornáin keresztül, de e módszer hatékonysága csökkenni fog a sokoldalú cselekvés összehangolása nélkül. Persze amíg nem sikerül megállapodni egy alternatívában, továbbra is erőteljesen támogatjuk az ECA-féle megközelítést. Az Atlanti Szerződés gépezete az irányítás három fontos aspektusát fogja lehetővé tenni, amely szükségszerűen hiányzik az ECA-féle megközelítés esetében. Ezek a következők: megfelelő hangsúlyt helyezni a biztonsági és politikai tényezőkre, és megoldani az ipari know-how kezelésének kérdését. Egy további szempont, amely eddig nem részesült kellő figyelemben, hogy ösztönözzük a szovjet világ szakembereit a menekülésre és biztosítsuk őket afelől, hogy szívesen látjuk őket és segítünk nekik abban, hogy új életet kezdjenek nálunk.

(...)

McCLOY kijelentette, tekintettel arra, hogy Németország milyen fontos szerepet játszik az európai integráció kérdésében, úgy véli, ideje szemügyre venni a német helyzetet. Ezt megelőzően azonban talán érdemes felvetni a kérdést, hogy a találkozó résztvevői nem hangsúlyozták-e túlságosan az orosz hatalom növekedését a világban, miközben túl keveset foglalkoztak a Brit Birodalom összeomlásának roppant fontos tényezőjével. Lehetséges, hogy ez az összeomlás fontosabb Oroszország kérdésénél. A kontinensen ugyanis most rajzolódnak ki a határvonalak: már nem az Elbánál húzódnak, hanem a németországi keleti és nyugati zónák közti határon. Mi, akik Németországban élünk, most kénytelenek vagyunk egy kelet felől fenyegető offenzívától tartani. Nyugat-Németország megteremtése nagyon örvendetes esemény, de 'a Faust lelkéért vívott küzdelemnek' csak az egyik aspektusa. Ez az offenzíva erősebb és fenyegetőbb lehet a blokád intézményénél. Ami ugyanis a propagandát illeti, Kelet-Németország jelentős előnyöket élvez. Először is ott van Berlin, a régi „Hauptstadt", amely minden német szívének kedves, függetlenül attól,

hogy mennyire gyűlöli az oroszokat. Azután ott van a keleti ismeretlen piacok és kereskedelmi lehetőségek óriási hinterlandjának látomása. Ott van az egység régi álma, amely nagyon mélyen él a német lélekben. Ott van a megszállás törvényes hátterének és egy, a külügyekért felelős főbiztosságnak a hiánya. Az a mód, ahogyan az oroszok hangsúlyozzák e kérdéseket, arra a feltételezésre késztet bennünket, hogy Kelet-Németországot tervezik megtenni fő csatlósuknak. Egy erős Nyugat-Németország felépítése további hátrányokat hordoz magában. A politikai stabilitás hiányának látványa nyugtalanítja az ott élő németeket, az a tény pedig, hogy a főbiztosság ellenőrzi a kormányt, kiaknázható lehetőségeket rejt magában. Nyugat-Németországot gazdasági gondok, munkanélküliség, a menekültek beáramlása, a gazdasági tevékenység alacsony szintje és az a tény sújtja, hogy olyan terület, amely a háború előtt is messze volt attól, hogy önellátó legyen, most pedig elvesztette gabonatermő vidékeit. További gondokat okoz a volt nácik visszatérése a társadalomba. Még mindig az ellenállási mozgalom tagjai irányítják a politikai életet, de a nácik visszaillesztése a társadalomba csak most kezdődött el, s nagy kérdés, hogy mi lesz a sorsuk. Az ifjúság semmihez nem kötődik, és még nem foglalt állást. A konzervatívok még mindig csendben vannak, s nem hallatják a szavukat. Nyugtalanító irányzat a pesszimizmus növekedése, azé a harmadik erőé, amely a semlegesség homályos eszméjétől és a Nyugat és annak megosztott tanácsai iránti erős cinizmustól vezérelve ellenérzéssel viseltetik mind a Kelettel, mind a Nyugattal szemben. Az európai szövetségen belüli partneri viszony eszméje alapvetően nagyon vonzó szerte Nyugat-Németországban, de lappang és támogatásra szorul. Egy efféle integráció nagyon távolinak tűnik, de az iránta érzett vágy létezik, és kedvező esetben az integráció eszméje leküzdheti és elnyelheti a harmadik erő cinizmusát.

Németországban az egyik legsúlyosabb problémát Berlin kérdése jelenti. A nyugati szektorokban uralkodó hangulat hirtelen megromlott a bonni kormány megalakulása és a légihíd megszüntetése óta. Ez utóbbi óriási mértékben rányomta bélyegét a közhangulatra, és amióta nem létezik, Berlin helyzetének tényleges igazsága egyre világosabbá válik az ott élő emberek szemében. A mostani időszakban mindezt elmélyíti a kettős valutarendszer és az a tény, hogy úgy tűnik: a keleti szektor inkább prosperál, mint a nyugati szektorok. Ez felveti a Nyugat-Berlin tartománnyá alakításnak kérdését. Ha Berlin lesz a 12. tartomány, ez éppúgy nem fogja megoldani hosszú távú problémáit, mint ahogyan a légihíd sem tette. Számolni kell az orosz megtorlás veszélyével, ami egyes berliniek szerint óhatatlanul bekövetkezik. Továbbá, a franciák nagyon ellenzik ezt az elgondolást. Gyakorlati politikai megfontolásokból maga Adenauer is ellene van, mert így további szavazatokat szerezne a szociáldemokrata párt, és mert nem hiszi, hogy érdemes lenne túl rövid időn belül túl sokat kicsikarni a franciáktól ebben az ügyben. Az adott körülmények között lehetünk-e pápábbak a pápánál? Ugyanakkor vannak dolgok, amiket meg lehet és meg is kell tenni Berlin erkölcsi és pénzügyi erősítése végett. Meg kell találni a módját az ECA-alapok felhasználásának. Adenauer most készül arra, hogy közzétegyen egy tervet, melynek értelmében a bonni kormány átvállalja a város deficitjének egy részét, egyes minisztériumok pedig képviseleteket nyitnak Berlinben. Mindez azonban nem több tüneti kezelésnél. A nyugatnémet kormány